

Akční návrhy pro podporu startupů v ČR

– Studie a doporučení pro veřejnou správu

Připravil: Institut pro efektivní veřejnou správu z.ú.

Téma: Konkrétní akční návrhy na podporu startupového segmentu v ČR

Cílem tohoto dokumentu je vytvořit v Česku prostředí, kde se inovativním firmám bude dařit, nebudou svázány zbytečnou byrokracií a budou mít přístup k soukromému kapitálu. Je potřeba zajistit podmínky, které umožní českým firmám stát se globálními hráči.

Programové body a analytické zdůvodnění

1. Zákon pro startupy: rychle a jasně

Návrh opatření:

Zavedení zákona, který definuje startup a poskytne mu jasná pravidla a výhody. Zjednodušení byrokracie, snížení daní a poplatků v počátcích. Založení firmy by mělo být otázkou hodin, ne týdnů. Umožnit prostředí, kde inovativní nápady mohou okamžitě růst a uspět bez zbytečných překážek a nejistoty.

Analýza a kontext opatření:

- Důvod:** Cílem je vytvořit specifický právní rámec pro startupy, který uznává jejich unikátní potřeby a růstovou fázi. Absence jasné definice a podpory brzdí rozvoj. Zákon má odstranit počáteční bariéry a poskytnout konkrétní úlevy.
- Inspirace a základ:** Inspirací jsou země jako Španělsko, Rumunsko či Ukrajina, které již mají speciální legislativu pro startupy. Ta typicky zahrnuje jasná kritéria (věk firmy, obrat, inovativnost) pro vstup do zvýhodněného režimu. Výhody zahrnují nižší daně z příjmu, daňové stimuly pro investory, zjednodušenou digitalizaci, nižší poplatky a zvýhodněné zaměstnanecké akcie (ESOP). Důležitá je i povinnost veřejných zadavatelů zohledňovat specifika startupů.
- Argumentace:** Zákon sjednotí pravidla, sníží byrokraci a poskytne hmatatelné výhody, které podpoří vznik a růst nových inovativních firem. Jasné definovaná kritéria zajistí, že podpora bude cílená a nebude zneužívána. Inspirace ze zahraničí ukazuje funkčnost takového modelu.

2. Investice bez daně: impuls pro inovace

Návrh opatření:

Odstranění daňových překážek pro investory do českých startupů. Kdo investuje soukromé peníze do nových firem, získá výrazné daňové úlevy. Zisk z prodeje podílu ve startupu nebude zdaněn vůbec. Tento krok rozpravidlo soukromý kapitál a zajistí financování pro nejodvážnější české projekty namísto spoléhání na dotace.

Analýza a kontext opatření:

- **Důvod:** Současný systém nedostatečně motivuje soukromý kapitál k rizikovým investicím do startupů. Potřebujeme odblokovat miliardy korun, které mohou směřovat do inovací místo pasivního držení nebo odlivu do zahraničí.
- **Inspirace a základ:** Inspirujme se nejúspěšnějšími modely světa: britské programy EIS/SEIS (daňové odpočty a osvobození od daně z kapitálových výnosů), americká Section 1202 (až 100% osvobození zisku z prodeje startupu), izraelský 'Angels Law' (nulová daň při reinvestici zisku), Singapur a Hongkong (nulová daň z kapitálových výnosů obecně) a Argentina (výrazné daňové odpočty za investice). Cílem je nulová daň z kapitálových zisků pro investice do startupů a štědré odpočty pro andělské investory.
- **Argumentace:** Nulová daň z úspěchu a daňové úlevy pro investory jsou nejsilnějším stimulem pro soukromé investice. Nahradí neefektivní dotace tržně orientovaným mechanismem. Stát nepřímo podpoří vznik firem tím, že odmění investory za podstoupené riziko. Více kapitálu znamená více startupů a rychlejší růst.

3. Podíl na úspěchu: férové akcie pro zaměstnance (ESOP)

Návrh opatření:

Umožnění firmám snadno motivovat klíčové zaměstnance podílem na firmě (ESOP). Úprava daně tak, aby zaměstnanec platil daň až při skutečném prodeji podílu, ne při jeho přidělení. Tento spravedlivý systém pomůže startupům přilákat a udržet nejlepší talenty, které se budou podílet na společném úspěchu.

Analýza a kontext opatření:

- **Důvod:** Současná daňová úprava ESOP v ČR je často nevýhodná a demotivující (zdanění při nabytí, nikoli při prodeji). Startupy potřebují nástroj, jak konkurovat platům velkých firem a udržet si klíčové lidi. Dosavadní legislativní snahy o zavedení funkčního ESOPu zatím nebyly úspěšné.
- **Inspirace a základ:** Požadavek je přistupovat k zaměstnanci v rámci ESOP jako k investorovi – zdanění až při realizaci zisku ('no tax before cash'). Inspirací jsou země s nejpřívětivějším ESOP režimem, jako Estonsko. Dále je potřeba zajistit, aby opce byly nepřevoditelné a nemohly blokovat strategická rozhodnutí firmy (např. prodej).
- **Argumentace:** Férový ESOP je klíčový pro konkurenčeschopnost startupů na trhu práce.

Umožní sdílet úspěch se zaměstnanci, posílí jejich lojalitu a motivaci. Princip 'no tax before cash' je mezinárodně uznávaný standard, který odstraňuje nespravedlivé zdanění nerealizovaného příjmu.

4. Penzijní miliardy do inovací: české peníze pro české firmy

Návrh opatření:

Uvolnění pravidel pro české penzijní fondy, aby mohly investovat malou část svých prostředků do prověřených fondů rizikového kapitálu (VC). Tím dojde k podpoře českých startupů a zároveň se zvýší zhodnocení penzijních úspor občanů, které dnes často ztrácejí hodnotu kvůli inflaci a přísným regulacím.

Analýza a kontext opatření:

- **Důvod:** České penzijní fondy spravují obrovské prostředky (přes 600 miliard Kč), ale kvůli přísným regulacím nemohou investovat do venture kapitálu, což je běžné v jiných zemích a brání přísnemu domácímu institucionálnímu kapitálu do inovativních firem. To vede k nízkému zhodnocení úspor (často pod inflací).
- **Inspirace a základ:** Inspirací je americký model, kde penzijní fondy mohou investovat do VC, dosahují výrazně vyššího zhodnocení (až 15-20 % ročně) a jejich kapitál významně přispívá k financování startupů a scaleupů. Umožnění investic (i omezeného procenta aktiv, např. 1-5 %) by zvýšilo výnosy pro budoucí důchodce a posílilo český inovační ekosystém.
- **Argumentace:** Jde o win-win situaci: občané získají potenciálně vyšší zhodnocení svých penzijních úspor a česká ekonomika získá významný zdroj domácího kapitálu pro financování inovací. Nejde o rizikové investice jednotlivých fondů do jednotlivých startupů, ale o diverzifikaci portfolia prostřednictvím profesionálně spravovaných VC fondů s ověřenou historií.

5. Regulační volnost: zrušení překážek pokroku

Návrh opatření:

Prosazení principu "inovace bez ptání". Zrušení zbytečné regulace a licencí, které brzdí nové nápady a technologie. Zavedení tzv. regulačních pískovišť (sandboxy), kde firmy budou moci bezpečně testovat nové služby a produkty, například v oblasti fintech či autonomního řízení, s dočasnou výjimkou z některých předpisů. Stát by měl být partnerem, ne překážkou.

Analýza a kontext opatření:

- **Důvod:** Přílišná byrokracie, nejasné a rigidní regulace dusí inovace a odrazují podnikatele od zavádění nových řešení. Je potřeba radikálně zjednodušit prostředí a umožnit experimentování.

- **Inspirace a základ:** Inspirací je princip 'permissionless innovation' z USA (co není explicitně zakázáno, je povoleno), který umožnil vznik technologických gigantů. Dále korejské 'regulation-free' zóny a britské regulační sandboxy pro testování inovací v reálném světě s dočasnými výjimkami z regulací. Cílem je provést audit zákonů, zmrazit či zrušit zbytečné předpisy a aktivně vytvářet prostor pro testování novinek.
- **Argumentace:** Snížení regulační zátěže a umožnění testování inovací bez předběžných povolení zrychlí nástup nových technologií na trh. Přiláká to firmy a talenty, kteří hledají flexibilní prostředí. Stát se musí z role brzdy přesunout do role facilitátora pokroku a aktivně odstraňovat bariéry.

6. Daňové prázdniny pro růst: pět let bez daně z příjmu

Návrh opatření:

Nové technologické startupy by neměly prvních pět let platit daň z příjmu, pokud veškeré zisky reinvestují zpět do firmy. Místo posílání peněz státu je nechme investovat do vývoje, marketingu a lidí. Tento krok jim dá klíčovou finanční výhodu v počátcích, aby rychle vyrostly a staly se globálními hráči.

Analýza a kontext opatření:

- **Důvod:** První roky jsou pro startupy kritické a cash flow je klíčové pro přežití a růst. Daňová zátěž v této fázi může být likvidační nebo výrazně zpomalit rozvoj. Cílem je umožnit maximálně využít počáteční zisky pro další růst.
- **Inspirace a základ:** Přímou inspirací je Estonsko, kde platí 0% daň z příjmu právnických osob na veškerý reinvestovaný zisk (bez časového omezení). Tento návrh je časově omezená verze (5 let) zaměřená specificky na nové technologické firmy (dle definice v Zákoně pro startupy), aby byla podpora cílená, motivační k rychlému růstu a rozpočtově zvládnutelná. Jedná se o podmíněné osvobození na zisky, tedy pokud by nebyly reinvestovány v následujících letech, bude je subjekt povinen dodanit.
- **Argumentace:** Daňové prázdniny pro reinvestovaný zisk jsou silnou nepřímou podporou, která nenarušuje trh dotačním způsobem. Umožní startupům rychleji škálovat, nabírat lidi a expandovat. Po 5 letech začnou standardně přispívat do rozpočtu, ale už jako silnější a stabilnější firmy s vyšším potenciálem.

7. Mozky z celého světa vítány: startup vízum pro ČR

Návrh opatření:

Zavedení rychlého a jednoduchého "Startup víza" pro talentované podnikatele, inovátory a experty ze zemí mimo EU. Odstranění byrokratických překážek, aby ti nejlepší mohli snadno přijet do Česka, zakládat zde firmy, přinášet know-how a vytvářet pracovní místa. Otevřenosť

talentům je klíčem k budoucí prosperitě České republiky.

Analýza a kontext opatření:

- **Důvod:** Česká republika potřebuje přilákat zahraniční talenty pro posílení inovační kapacity a konkurenceschopnosti. Současné vízové procesy jsou často příliš pomalé, složité a nepředvídatelné pro dynamický svět startupů a jejich potřeby rychlého najímání a realokace klíčových zaměstnanců.
- **Inspirace a základ:** Inspirací jsou programy startupových víz a zjednodušených procedur pro talenty v zemích jako Estonsko (e-Residency, startup visa), Nizozemsko (startup visa, 30% ruling pro experty), Velká Británie (Innovator Founder Visa) nebo Irsko (Immigrant Investor Programme). Důležité je zrychlení procesu (cílově týdny, ne měsíce), jasná kritéria (např. investice, inovativní projekt) a minimální byrokracie pro zakladatele a klíčové zaměstnance.
- **Argumentace:** Přilákání zahraničních mozků přináší nové nápady, know-how, investice a mezinárodní kontakty. Statistiky z USA ukazují, že vzdělaní imigranti často stojí za nejúspěšnějšími startupy (Google, Tesla atd.). Zjednodušení vízového procesu je investicí do budoucího ekonomického růstu a posílení mezinárodní pověsti ČR.

8. Česko krypto rájem: jasná pravidla pro nové technologie

Návrh opatření:

Přijetí jasných a příznivých pravidel pro kryptoměny a další nové technologie jako AI či blockchain. Poskytnutí právní jistoty, zavedení rozumného zdanění (např. osvobození dlouhodobých držeb) a nebránění jejich rozvoji zbytečnými restrikcemi. Cílem je, aby Česko bylo vnímáno jako technologicky progresivní země, která vítá inovace a komunity kolem nich.

Analýza a kontext opatření:

- **Důvod:** Nejistota a absence jasných pravidel brzdí rozvoj odvětví jako jsou kryptoměny, blockchain nebo umělá inteligence. Potřebujeme vytvořit předvídatelné a přátelské prostředí, abychom využili potenciál těchto technologií a přilákali firmy a talenty z těchto oblastí.
- **Inspirace a základ:** Inspirací je Německo (osvobození od daně z kryptoměn držených déle než rok), americký stát Wyoming (právní uznání DAO - decentralizovaných autonomních organizací) a obecný princip nebýt restriktivnější než EU (např. nařízení MiCA) a aktivně hledat cesty k implementaci novinek. Cílem je právní jistota, nulová nebo nízká daň při směně krypto-krypto, rozumná daň při převodu na fiat, a podpora experimentování (např. legální provoz autonomních vozidel na vybraných úsecích, podpora AI vývoje).
- **Argumentace:** Jasná a příznivá regulace přiláká do ČR firmy a jednotlivce působící v těchto dynamických odvětvích. Může se stát naší konkurenční výhodou v rámci EU. Aktivní přístup k novým technologiím namísto pasivního přijímání regulací Evropské unie ukáže,

že ČR je otevřená budoucnosti a inovacím.

9. Práce flexibilně: moderní pravidla pro 21. století

Návrh opatření:

Modernizace zákoníku práce, aby odpovídal potřebám dnešní dynamické ekonomiky. Usnadnění najímání i rozvázání pracovního poměru a umožnění větší flexibility v pracovních úvazcích, práci na dálku a dalších moderních formách spolupráce. Méně byrokracie a více smluvní volnosti povede k tvorbě nových pracovních míst.

Analýza a kontext opatření:

- **Důvod:** Současný zákoník práce je v některých aspektech příliš rigidní, pochází z jiné doby a neodpovídá dynamice startupového prostředí a moderním formám práce (gig economy, remote work). Zbytečná byrokracie a strach z komplikovaného propouštění může bránit firmám v najímání nových lidí, zejména v rychle se měnících podmínkách.
- **Inspirace a základ:** Inspirací je flexibilnější pracovní legislativa v zemích jako USA (princip 'at-will employment' s jasnými výjimkami), Dánsko ('flexicurity') nebo Estonsko, kde je kladen větší důraz na dohodu smluvních stran a administrativní zátež je nižší. Cílem není omezovat základní práva zaměstnanců, ale zjednodušit procesy, snížit administrativu a umožnit flexibilnější uspořádání práce tam, kde to dává smysl.
- **Argumentace:** Flexibilnější trh práce umožňuje firmám rychleji reagovat na změny na trhu, snižuje riziko spojené s najímáním a v konečném důsledku podporuje tvorbu pracovních míst a snižuje nezaměstnanost. Modernizace zákoníku práce je nezbytnou součástí celkového zjednodušení podnikatelského prostředí a přizpůsobení se realitě 21. století.

Celková strategie a cíle navrhovaných opatření

Tento soubor doporučení pro podporu startupů byl sestaven s několika klíčovými cíli a tezemi. Primárním cílem je vytvořit v České republice radikálně lepší podmínky pro vznik a růst inovativních firem, a to prostřednictvím principů moderní hospodářské politiky inspirované nejúspěšnějšími světovými ekonomikami.

Základní teze jsou:

- **Méně byrokracie, incentivy pro soukromý kapitál:** Doporučení se soustředí na odstranění byrokratických překážek (rychlé založení firmy, digitální stát, regulační volnost) a na vytvoření silných daňových stimulů pro soukromé investory (nulová daň z kapitálových zisků, odpočty pro andělské investory, výhodný ESOP). Stát má vytvářet příznivé a předvídatelné podmínky namísto přerozdělování peněz formou neefektivních dotačních titulů a zásahům do tržního prostředí.

- **Inspirace ze světa:** Neobjevujme kolo. Návrhy jsou podloženy konkrétními a úspěšnými příklady z USA, Izraele, Estonska, Velké Británie, Irska, Singapuru a dalších zemí, které prokázaly, že nízké daně, minimální regulace a podpora soukromé iniciativy vedou k rozkvětu inovací a technologického sektoru.
- **Odlišení se od běžných návrhů:** Cílem je nabídnout strategii, která je skutečně ambiciozní a odlišuje se od kosmetických úprav nebo dalších dotačních schémat. Body jako nulová daň z kapitálových výnosů pro startupové investice, pětileté daňové prázdniny nebo aktivní deregulace a princip "inovace bez ptaní" jsou odvážné kroky, které mají potenciál skutečně změnit stav startupového prostředí v České republice.
- **Zahrnutí 'klasických' potřebných bodů:** Zároveň dokument obsahuje i body, které jsou sice méně revoluční, ale naprostě zásadní a očekávané (např. zjednodušení založení firmy skrze speciální zákon, modernizace zákoníku práce, funkční ESOP, startup víza). Tyto body jsou nutným základem, který je zde zasazen do celkově radikálnější a pro-tržní vize.

Celkovým cílem je transformovat Českou republiku v evropského lídra v oblasti startupů a inovací. Set doporučení Institutu pro efektivní veřejnou správu dává podnět ke vzniku prostředí, které přiláká nejen domácí, ale i zahraniční talenty a kapitál, a dlouhodobě tak posílí konkurenceschopnost a prosperitu celé země.